PIERWSZA ŁAWKA · NAJCZĘSTSZE ZADANIA MATURALNE · PP · JĘZYK POLSKI · MATURA 2027 · POZIOM PODSTAWOWY

I. Wypracowanie PP – kompozycja i język

Układ problemowy zamiast „lektura po lekturze”, spójność i łączniki, wstęp i zakończenie, styl stosowny, najczęstsze błędy językowe (kalki, kontaminacje, odmiana nazwisk obcych i tytułów, imiesłowowe równoważniki), ortografia 2026 (nie, -by), interpunkcja, autokorekta. Sześć kart: wzorcowe odpowiedzi i zasady oceniania CKE, trening, zadania na poziomie matury, zadania trudniejsze i test w grupach A i B – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Wypracowanie PP – kompozycja i język – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE** Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka	4 zad. 13 pkt
2	**Wypracowanie PP – kompozycja i język – trening** Zadania krok po kroku	6 zad. 24 pkt
3	**Wypracowanie PP – kompozycja i język – zadania na poziomie matury** Polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE 2025–2026	6 zad. 15 pkt
4	**Wypracowanie PP – kompozycja i język – zadania trudniejsze** Dla ambitnych – nietypowe ujęcia tego samego typu	4 zad. 11 pkt
5	**Test: Wypracowanie PP – kompozycja i język – grupa A** 35 minut · 15 pkt	6 zad. 15 pkt
6	**Test: Wypracowanie PP – kompozycja i język – grupa B** 35 minut · 15 pkt	6 zad. 15 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań (co daje punkty, typowe uwagi z zasad oceniania) oraz wzorcowe odpowiedzi.
- Karty 2–4 prowadzą od treningu, przez zadania na poziomie matury, do zadań trudniejszych.
- Karty 5 i 6 to równoległy test (grupa A i B) z punktacją jak na maturze.
- Klucz zawiera odpowiedzi, przykładowe realizacje i zasady oceniania w stylu CKE 2026.
- Osobny plik „Powtórka” zbiera wzorce odpowiedzi, typowe błędy ze sprawozdań CKE i test „Sprawdź się”.

Wypracowanie PP – kompozycja i język – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE

Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 13 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

Organizacja rozwinięcia	Jak wygląda	Struktura (kryterium 3a)
problemowa	każdy akapit to jeden aspekt problemu; w akapicie argument i przykłady z różnych utworów lub kontekstów	do 3 pkt: 3 – podział na wstęp, rozwinięcie, zakończenie i akapity bez usterek (dopuszczalna 1); 2 – usterki w podziale ogólnym albo w akapitach; 1 – usterki w obu
częściowo problemowa, próba problemowa albo formalna („lektura po lekturze”)	akapit 1 – lektura, akapit 2 – inny utwór, akapit 3 – kontekst; porządek wyznaczają teksty, a nie problem	najwyżej 2 pkt: 2 – podział bez usterek; 1 – usterki w podziale ogólnym albo w akapitach; 0 – w obu
brak organizacji	zbiór luźnych, niezależnych elementów	0 pkt

- Układ według kolejnych utworów może zostać uznany za problemowy, jeśli widać zamysł: każdy utwór ilustruje inny, wyraźnie nazwany aspekt tematu. Najczęstsze usterki podziału (sprawozdanie 2026): wstęp z jednego–dwóch zdań, będący parafrazą polecenia; zakończenie lakoniczne, niewynikające z wywodu; akapity wielowątkowe (analiza utworu pomieszana z ogólnymi uwagami) albo sztucznie jednozdaniowe.
- **Spójność (3b, 0–3 pkt)** – liczy się zaburzenia: 0–2 = 3 pkt, 3–5 = 2 pkt, 6–8 = 1 pkt, 9 i więcej = 0 pkt (niespójność wstępu lub zakończenia z resztą pracy też obniża ocenę). Źródła zaburzeń: brak logicznych powiązań między akapitami, luki we wnioskowaniu, dygresje i streszczanie wątków pobocznych, kontekst wprowadzony bez związku, sprzeczność między tezą a przykładami.

Funkcja łącznika	Wyrażenia
dodawanie kolejnej racji	ponadto, co więcej, w dodatku, podobnie, także
przeciwstawienie, zestawienie	natomiast, z kolei, inaczej niż…, w przeciwieństwie do…, z drugiej strony
przyczyna i skutek	dlatego, w rezultacie, wskutek tego, wynika z tego, że…
ilustracja	dowodem jest…, przykładem jest…, pokazuje to…, widać to w…
uogólnienie, podsumowanie	zatem, a więc, reasumując, wszystkie te przykłady prowadzą do wniosku, że…
nawiązanie do poprzedniego akapitu	ta sama postawa…, podobny mechanizm…, jeszcze wyraźniej widać to w…

- **Wstęp** (ok. 10–15% pracy): wprowadza w problem – przez tło (czas, sytuację, zjawisko) albo przez zapowiedź zagadnień; objaśnia pojęcia; stawia tezę lub hipotezę. Unikaj ogólników („Od zarania dziejów…", „Na ludzkie życie wpływa wiele czynników") i przepisywania polecenia. **Zakończenie**: zbiera wnioski z akapitów i odpowiada na pytanie z tematu, może zawierać pointę albo odniesienie do współczesności. Nie powtarza wstępu słowo w słowo, nie wprowadza nowych argumentów, musi być zgodne z tezą.
- **Styl (3c, 0–1 pkt)** – stosowny w co najmniej ok. 2/3 pracy: słownictwo neutralne i precyzyjne, bez potoczności mówionej (*Makbet ogarnął, że…; totalnie; spoko; olał*), bez emocjonalnych wyzwisk wobec bohaterów, bez metafor z żargonu (*praca to jego paliwo*), jednolicie (nie mieszaj rejestru urzędowego z potocznym).

Typ błędu (kryterium 4a)	Źle	Dobrze	Dlaczego
składniowy – związek zgody	Grupa ochotników postanowili zostać w mieście.	Grupa ochotników postanowiła…	podmiot „grupa" – l. poj.
składniowy – związek rządu	opierać się o fakty; dążyć ku zemście; przyczyną było przez pychę	opierać się na faktach; dążyć do zemsty; przyczyną była pycha	zły przyimek lub przypadek
składniowy – imiesłowowy równoważnik	Przyglądając się losom bohatera, rodzi się wniosek…	Przyglądając się losom bohatera, dochodzę do wniosku…	wykonawca czynności z imiesłowu musi być podmiotem zdania
składniowy – spójniki parzyste	zarówno Kreon, a także Makbet; nie tylko ambitny, ale i…	zarówno Kreon, jak i Makbet; nie tylko ambitny, lecz także…	stałe pary spójników
leksykalny – kalka	finalnie; na ten moment; adresować problem	w końcu, ostatecznie; obecnie; podjąć problem	dosłowne tłumaczenie z angielskiego
leksykalny – pleonazm, tautologia	wzajemna współpraca; fakt autentyczny; akwen wodny	współpraca; fakt; akwen	powtórzenie znaczenia
frazeologiczny – kontaminacja	odnieść porażkę; w każdym bądź razie; przywiązywać uwagę	ponieść porażkę; w każdym razie / bądź co bądź; przywiązywać wagę / zwracać uwagę	skrzyżowanie dwóch związków
fleksyjny	o Orwelu; Orwelowi; w „Tango"; w „Dziady cz. III"; tą decyzję	o Orwellu; Orwellowi; w „Tangu"; w „Dziadach cz. III"; tę decyzję	nazwiska obce i tytuły się odmienia; biernik „tę"
stylistyczny	Bohater jest dumny. Ta duma sprawia, że ten bohater…	Bohater jest dumny, a pycha sprawia, że…	powtórzenia, nadużywanie zaimka „ten"

- **Odmiana nazwisk i tytułów:** *Szekspir – Szekspira, Szekspirowi*; *Molier – Moliera*; *Camus – Camusa, o Camusie*;*Orwell – Orwella, o Orwellu*; *Dostojewski – Dostojewskiego* (odmiana przymiotnikowa); *doktor Rieux – doktora Rieux* (nazwisko nieodmienne); tytuły też odmieniamy: *w „Weselu”, w „Przedwiośniu”, w „Dżumie”, w „Tangu”*.

Ortografia (zasady od 1.01.2026; CKE uznaje do 2030 r. także dawną pisownię, jeśli jest konsekwentna)	Przykłady
-bym, -byś, -by z osobowymi formami czasownika – łącznie	zrobiłby, mogłabym, chcielibyśmy
-by ze spójnikami – rozdzielnie; całe spójniki łącznie	czy by, albo by · ale: żeby, gdyby, aby, jakby, choćby
nie z czasownikami i imiesłowami przysłówkowymi – rozdzielnie	nie wiedział, nie rozumie, nie wiedząc, nie zdążywszy
nie z przymiotnikami, przysłówkami od przymiotników, rzeczownikami i imiesłowami przymiotnikowymi – łącznie (od 2026 także w stopniu wyższym i najwyższym)	niemądry, niedobrze, niewiara, niezrozumiany, niepalący, nielepszy, nienajlepiej
wyrażenia przyimkowe – rozdzielnie; utarte zrosty – łącznie	na pewno, z powrotem, w ogóle, na razie, po prostu · przede wszystkim, naprzeciwko, spoza, znad
-ii / -ji / -i w dopełniaczu	religii, historii, ideologii · lekcji, sytuacji · Antygony, szyi
wielka litera: tytuł – tylko pierwszy wyraz (poza nazwami własnymi); nazwy funkcji i stanowisk – małą	„Zbrodnia i kara”, „Zdążyć przed Panem Bogiem” · król Dunkan, doktor Rieux, ksiądz Piotr
ó / u, rz / ż, h / ch – według wymian i pochodzenia	wróg – wrogi (ó wymienia się na o), może – mogę (ż wymienia się na g), bohater, charakter

- **Interpunkcja (4c, 0–2 pkt: do 8 błędów – 2, 9–16 – 1).** Przecinek: przed zdaniem podrzędnym (*że, który, aby, gdy, ponieważ, jak, jeśli*) i po nim, gdy rozbija zdanie nadrzędne (*Bohater, który zabił króla, nie zaznał spokoju.*); przed *ale, lecz, a, jednak, więc, zatem* w zdaniu złożonym; przy imiesłowowym równoważniku zdania (*Podsumowując, stwierdzam…*). Bez przecinka: przed pojedynczym *i, oraz, lub, albo*; między podmiotem a orzeczeniem. Pytanie zależne kończy kropka (*Zastanawiam się, czy ambicja zawsze niszczy.*). Tytuły w pracy ręcznej – w cudzysłowie (brak cudzysłowu to błąd interpunkcyjny, przy konsekwencji liczony raz).
- **Autokorekta w trzech czytaniach** (10–15 minut): 1) sens – czy każdy akapit służy tezie, czy zakończenie jej odpowiada, czy są łączniki; 2) język – zdania z imiesłowami, długie zdania, powtórzenia, odmiana nazwisk i tytułów; 3) ortografia i interpunkcja – *nie*, *-by*, ó/u, rz/ż, h/ch, *-ii/-ji*, przecinki przed *który, że, ale*. Liczysz każdy wyraz, także przyimki i tytuły. Błędny zapis przekreśl – korektora nie wolno używać. **Uczeń z opinią o dysleksji**: ortografia 2 pkt przy najwyżej 4 błędach, 1 pkt przy 5–8; interpunkcja 2 pkt przy najwyżej 15, 1 pkt przy 16–30; kryterium zakresu i poprawności języka – bez ulg.

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Przekształć plan liniowy w problemowy. Temat: *Czy ambicja prowadzi człowieka do zguby?* Plan liniowy: 1. *Makbet*. 2. *Lalka*. 3. Kontekst.
1. **Ambicja bez hamulców moralnych niszczy** – Makbet zabija króla i popełnia kolejne zbrodnie; Wokulski, by dorównać Izabeli i jej światu, podporządkowuje ambicji całe życie i kończy w rozpaczy; kontekst filozoficzny: Machiavelli. 2. **Ambicja połączona z pracą i służbą innym buduje** – Ochocki i jego naukowe marzenia (*Lalka*), Wokulski-przedsiębiorca, który daje zatrudnienie i pomaga ubogim; kontekst biograficzny: Maria Skłodowska-Curie. Zakończenie: o zgubie decyduje nie sama ambicja, lecz wybór środków.
Za co CKE daje punkty: w strukturze – za akapity zbudowane wokół aspektów problemu, w których utwory się spotykają.

Przykład 2. Popraw akapit i nazwij błędy: *Finalnie Makbet ogarnia, że popełnił błąd. Będąc na uczcie, ukazał mu się duch Banka. Zarówno on, a także jego żona nie potrafią zapomnieć o zbrodni, która odnosi fatalne skutki.*
W końcu Makbet rozumie, że popełnił błąd. Podczas uczty ukazuje mu się duch Banka. Zarówno on, jak i jego żona nie potrafią zapomnieć o zbrodni, która pociąga za sobą fatalne skutki. Błędy: *finalnie* – kalka (leksykalny); *ogarnia* – potoczność (styl); *Będąc na uczcie, ukazał mu się…* – imiesłowowy równoważnik z innym podmiotem (składniowy); *zarówno… a także* – zła para spójników (składniowy); *odnosi skutki* – kontaminacja z *odnosić sukces* i *pociągać za sobą skutki* (frazeologiczny); do tego niekonsekwencja czasu (czas przeszły w zdaniu o uczcie).

Przykład 3. Napisz wstęp i zakończenie do tematu *Rola wspólnoty w chwili próby*.
Wstęp: *Próba – epidemia, wojna, prześladowanie – odsłania, kim naprawdę jesteśmy. Wspólnotę rozumiem jako ludzi połączonych wspólnym losem i poczuciem odpowiedzialności za siebie nawzajem. Uważam, że w chwili próby wspólnota pozwala przetrwać i ocalić człowieczeństwo, ale tylko wtedy, gdy jej członkowie działają z własnego wyboru, a nie z przymusu.* Zakończenie: *Mieszkańcy Oranu i obrońcy getta pokazują, że wspólnota nie usuwa cierpienia, ale nadaje mu sens: pozwala działać, gdy działanie wydaje się beznadziejne. Próba nie tworzy więc wspólnoty z niczego – sprawdza, czy ludzie potrafią nią być.*
Jak myśleć: zakończenie odpowiada na tezę ze wstępu i zbiera oba aspekty (przetrwanie, sens), ale innymi słowami.

Przykład 4. Zapisz zdanie przejścia między akapitem o *Dżumie* a akapitem o *Zdążyć przed Panem Bogiem* (temat jak wyżej).
Jeszcze wyraźniej rolę wspólnoty widać tam, gdzie próba nie jest literacką fikcją – w świadectwie Marka Edelmana, który o powstaniu w getcie opowiada Hannie Krall.
Jak myśleć: łącznik nawiązuje do poprzedniej myśli („jeszcze wyraźniej”), zapowiada nowy aspekt (próba rzeczywista) i wprowadza utwór – to punkt za spójność.

ZADANIA

Zadanie 1. Przyporządkuj wyrażeniom typ błędu. Wpisz właściwą literę. ___ / 5 pkt

1. *w każdym bądź razie*
2. *Grupa uczniów postanowili*
3. *finalnie bohater zrozumiał*
4. *w „Tango" Mrożka*
5. *Czytając dramat, pojawia się pytanie*

a) frazeologiczny (kontaminacja)
b) składniowy
c) leksykalny (kalka)
d) fleksyjny

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

Zadanie 2. Uzupełnij tekst łącznikami z ramki. ___ / 3 pkt

a jednak Z kolei Zatem Na przykład

1. Makbet zdobywa koronę, _____ nie zaznaje spokoju.
2. Kreon ustępuje zbyt późno. _____ Harpagon nie ustępuje wcale.
3. _____ wszystkie te przykłady dowodzą, że władza wystawia charakter na próbę.

Zadanie 3. Oceń prawdziwość zdań o ocenie kompozycji i języka. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 4 pkt

1. Układ „lektura po lekturze" może dać najwyżej 2 pkt za strukturę.	**P**	**F**
2. Za 4 błędy ortograficzne uczeń bez opinii o dysleksji otrzymuje 2 pkt.	**P**	**F**
3. Styl jest stosowny, jeśli nie jest potoczny w co najmniej ok. 2/3 pracy.	**P**	**F**
4. Dysleksja łagodzi ocenę zakresu i poprawności środków językowych.	**P**	**F**

Zadanie 4. Które zakończenie najlepiej pasuje do pracy z tezą: *Lęk bywa dobrym doradcą, gdy ostrzega przed złem, ale złym, gdy każe porzucić wartości*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. Lęk, który powstrzymywał Makbeta, był głosem sumienia, a lęk Winstona w Pokoju 101 – narzędziem, którym władza zmusiła go do zdrady; o wartości lęku decyduje więc to, przed czym nas chroni.

B. Podsumowując, lęk jest bardzo ważnym tematem literatury, a każdy człowiek czegoś się boi.

C. Na koniec warto wspomnieć jeszcze o „Dżumie", w której mieszkańcy Oranu także się bali.

D. W mojej pracy omówiłem „Makbeta", „Rok 1984" i dwa konteksty, co pozwoliło mi zrealizować temat.

Podgląd • Pierwsza Ławka

Wypracowanie PP – kompozycja i język – trening

Zadania krok po kroku

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 24 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment wypracowania i wykonaj zadania. ___ / 7 pkt

Akapit z błędami

Rieux, będąc lekarzem, nie ucieka z miasta, ponieważ uważa, że jego obowiązkiem jest walka z chorobą. Grupa ochotników, którzy przyłączyli się do Tarrou, codziennie narażają swoje życie. Idąc wieczorem do szpitala, ogarnęło go zmęczenie, lecz nie zrezygnował. Finalnie epidemia wygasa, jednak nikt nie wie czy nie powróci. W każdym bądź razie postawa doktora odnosi znaczenie dla całego miasta.

Fragment wypracowania na temat *Rola wspólnoty w chwili próby* – tekst przygotowany do zestawu.

1.1. Popraw w akapicie pięć błędów językowych. Zapisz poprawione wyrażenia. ___ / 5 pkt

1.2. Nazwij typ każdego z poprawionych błędów. Wskaż też błąd interpunkcyjny w akapicie. ___ / 2 pkt

Zadanie 2. Przekształć plan liniowy w problemowy (dwa punkty). Temat: *Rola wspólnoty w chwili próby*. Plan: 1. *Dżuma*. 2. *Zdążyć przed Panem Bogiem*. 3. Kontekst. ___ / 3 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Zadanie 3. Wstaw brakujące przecinki. Przepisz zdania poprawnie.

1) ***Bohater który zabił króla nie zaznał już spokoju.***
2) ***Wokulski wiedział że Izabela nim gardzi ale nie potrafił odejść.***
3) ***Podsumowując stwierdzam że ambicja bywa niebezpieczna.***
4) ***Zastanawiam się czy Kreon mógł postąpić inaczej.***

___ / 2 pkt

Zadanie 4. Ustal, jak według zasad obowiązujących od 2026 r. zapisuje się podane połączenia. Wpisz je do właściwej kolumny.

___ / 6 pkt

nie + lepszy (Ten plan jest ___ od poprzedniego.) nie + wiedząc (___, co robić, milczał.)
nie + zrozumiany (Czuł się ___.) zrobił + by (___ to, gdyby mógł.)
czy + by (Zastanawiał się, ___ nie wyjechać.) z + powrotem (Wrócił ___ do domu.)

łącznie	rozdzielnie

Zadanie 5. Napisz wstęp (3–4 zdania) do tematu *Konflikt pokoleń – źródło rozwoju czy zniszczenia?* Zawrzyj wprowadzenie w problem, definicję i stanowisko.

___ / 3 pkt

Zadanie 6. Przeredaguj zdania na styl stosowny w wypracowaniu.

1) ***Harpagon totalnie olewa uczucia dzieci.***
2) ***Cezary w Nawłoci po prostu się obijał.***
3) ***Kreon to beznadziejny typ, który nikogo nie słucha.***

___ / 3 pkt

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Matura 2027 z polskiego (poziom podstawowy) – najczęstsze zadania: Wypracowanie PP – kompozycja i język

Podgląd pokazał 8 z 24 stron. Pełna wersja: 24 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Wypracowanie PP – kompozycja i język – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE – 4 zadania, 13 pkt
- Karta 2: Wypracowanie PP – kompozycja i język – trening – 6 zadań, 24 pkt
- Karta 3: Wypracowanie PP – kompozycja i język – zadania na poziomie matury – 6 zadań, 15 pkt
- Karta 4: Wypracowanie PP – kompozycja i język – zadania trudniejsze – 4 zadania, 11 pkt
- Karta 5: Test: Wypracowanie PP – kompozycja i język – grupa A – 6 zadań, 15 pkt
- Karta 6: Test: Wypracowanie PP – kompozycja i język – grupa B – 6 zadań, 15 pkt Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań, i wzorcowe odpowiedzi.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/matura-2027-polski-podstawowa-najczestsze-zadania-i-wypracowanie-pp-kompozycja-i